Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Самарқанд тумани

2024 йил 08 апрель

Тайлоқ туманлараро иқтисодий суди, судья Ф.К.Мажидовнинг раислигида, судья ёрдамчиси Н.Абдурахмоновнинг котиблигида, "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ вакиллари А.Турсунқулов (рахбари), Э.Эсанов (2024 йил 08 апрелдаги 25-сонли ишончнома асосида)нинг иштирокида, Ўзбекистон Савдосаноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармасининг даъвогар "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ манфаатида жавобгар "RABBIMOVA VAZIRA" фермер хўжалигидан 1.688.471 сўм асосий қарз ва 5.146.686 сўм жаримани ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича кўзғатилган иктисодий ишни, "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ биносида, очиқ сайёр суд мажлиси мухокамасида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармаси (кейинги матнларда Палата) даъвогар "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ манфаатида, жавобгар "RABBIMOVA VAZIRA" фермер хўжалиги (кейинги матнларда жавобгар)га нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, даъво аризасида даъвогар ва жавобгар ўртасида 2022 йил 26 август куни 17-сонли давлат эхтиёжлари учун бошокли дон харид қилиш бўйича контрактация шартномаси тузилганлиги, шартномага мувофик жавобгар томонидан шартнома шартлари тўлик бажарилмаганлиги ва натижада 1.688.471 сўм қарздор бўлиб қолганлиги, шунингдек шартномада белгиланган муддатларда ва микдорда дон (махсулот) топширишдан асоссиз бўйин товлаганлиги ва бунинг учун шартноманинг 4.1-бандида топширилмаган ғалла махсулотининг 30% микдорида жарима ундириш назарда тутилганлиги баён қилиниб, жавобгардан даъвогар фойдасига 1.688.471 сўм асосий қарз ва 5.146.686 сўм жаримани ундириш сўралган.

Палата даъво аризасини унинг вакили иштирокисиз кўриб чикишни сўраган. Жавобгар суд мажлисида вакил иштирокини таъминламади.

Суд, Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг 170-моддасига асосан, ишни Палата ва жавобгар вакиллари иштирокисиз кўриб чикишни лозим деб топди.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакиллари кўрсатма бериб, даъво аризадаги важларни такрорлаб, даъво талабини қўллаб-қувватлаб, уни тўлиқ каноатлантиришни сўради.

Суд, даъвогар вакилининг иш бўйича важларини тинглаб, ишдаги хужжатларга хукукий бахо берган холда, куйидаги асосларга кўра, даъво талабини кисман қаноатлантиришни лозим деб хисоблайди.

Ишдаги ҳужжатлардан ва суд жараёнида аниқланган ҳолатлардан маълум бўлишича, даъвогар ("Тайёрловчи") ва жавобгар ("Хўжалик") ўртасида 2022 йил 26 август куни бошоқли дон ҳарид қилиш бўйича 17-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1.-бандига асосан, "Хўжалик" "Тайёрловчи"га 2023 йил хосилидан 3,50 гектар ер майдонидан давлат стандарти бўйича шартноманинг 11,6 тонна (буғдой) (кейинги ўринларда Махсулот деб юритилади) топшириш, "Тайёрловчи" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган

микдорда ва тартибда бошокли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Ушбу шартноманинг 2.2.-бандига асосан "Хўжалик" "Тайёрловчи"га 2023 йил 10 августдан кечиктирмай шартномада белгиланган микдорда ва ассортиментда тегишли сифатга эга бўлган Махсулот топшириш мажбуриятини олган.

Бироқ, даъвогар томонидан шартнома шартлари тўлиқ бажарилган бўлсада, жавобгар томонидан шартнома шартлари тўлиқ бажарилмаган ва натижада якуний хисоб-китоб бўйича даъвогар олдида 1.688.471 сўм қарздор бўлиб қолган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради. ФКнинг 466-моддасига кўра, қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбуриятлари лозим даражада бажарилмаганлиги факти ишдаги мавжуд хужжатлар ва суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакилининг кўрсатмаси билан тасдиғини топган. Суд мажлисида даъвогар томонидан талаб қилинган сумманинг хисоб-китоби ўрганилганда, даъвогар томонидан тўри амалга оширилганлиги аникланди.

Мазкур холатда суд, даъвогарнинг жавобгардан 1.688.471 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги даъво талабини асосли деб хисоблаб, уни қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 1.688.471 сўм асосий қарзни ундиришни лозим деб топади.

ФКнинг 11-моддасида фукаролик хукуклари неустойка ундириш йўли билан химоя килиниши белгиланган.

Томонлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандига кўра, "Хўжалик" Махсулотни шартномада белгиланган ассортимент ва турларда, муддатларда топширишдан асоссиз бўйин товлаган такдирда "Тайёрловчи"га топширилмаган махсулот қийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлайди. Жарима микдори ўтган давр (ой, чорак, йил)да махсулотнинг шаклланган ўртача нархидан келиб чиқиб, харид нархларига белгиланган устамалар тўлашни хисобга олмасдан хисоблаб чиқилади. Бундан ташқари, зарарнинг махсулот етказиб берилмаганлиги туфайли юзага келган жарима билан қопланмаган қисми ҳам "Хўжалик" томонидан тўланади.

Шунга кўра, даъвогар жавобгардан шартнома шартларидан келиб чиқиб, етказиб берилмаган 5,73 тонна махсулот қийматининг, яъни 17.155.620 сўмнинг 30 фоизи микдорида, яъни 5.146.686 сўм жарима ундиришни сўраган.

Аниқланишича, жавобгар даъвогарга 5,73 тонна, яъни 17.155.620 сўмлик махсулотларни етказиб бермаган. Шунга кўра, суд даъвогарнинг жавобгардан 5.146.686 сўм жарима ундириш талабини асосли деб хисоблайди.

ФКнинг 326-моддасида, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши кераклиги, суд алоҳида

холларда карздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хукукига эга эканлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Пленумининг хўжалик суди "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 4бандида, ФКнинг 326-моддасига мувофик, суд қарздор томонидан даражасини, мажбуриятда иштирок мажбуриятларнинг бажарилиш мулкий ахволини, шунингдек кредиторнинг тарафларнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли. Шу билан бирга, неустойканинг энг кам микдори ФКнинг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар микдоридан кам бўлмаслиги лозимлиги тўгрисида тушунтириш берилган.

Мазкур холатда суд, карздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, даъвогарнинг жавобгардан ундирилиши талаб килинган жаримани 1.544.006 сўмга камайтиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 1.544.006 сўм жарима ундиришни, даъво талабининг 3.602.680 сўм жарима ундириш кисмини каноатлантиришни рад этишни лозим деб топади.

ИПКнинг 118-моддаси олтинчи қисмига кўра, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг микдори қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд ҳаражатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд ҳаражатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Бундай холатда суд, суд харажатлари масаласини мухокама қилиб, жавобгардан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати; Республика бюджетига 340.000 сўм давлат божи ундиришни лозим деб топди.

Юқоридагиларга кўра, ИПКнинг 118, 176-179, 180 ва 186-моддаларига асосланиб, суд

карор килди:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

"RABBIMOVA VAZIRA" фермер хўжалигидан:

- "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ фойдасига 1.688.471 сўм асосий карз ва 1.544.006 сўм жарима хамда олдиндан тўлаб чикилган 34.000 сўм почта харажати;
  - Республика бюджетига 340.000 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво талабининг 3.602.680 сўм жаримани ундириш қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинганидан кейин бир ой ўтгач қонуний кучга киради.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози бўлган тарафлар шу суд орқали Самарқанд вилоят судининг иктисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан бошлаб, бир ой муддат ичида апелляция шикояти (протести) ёки ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (прошити шикояти). ■ Микин.

Судья

Ф.К.Мажидов